

Priča

DUNJA FRANKENTAL

IZRAEL, AUGUST 2023

Sićušna porodica Kovačević/Ovadia, iz one balkanske zemlje, koja se nekada zvala Jugoslavija, ta porodica sa četiri D: Donka, Dušan, Dejan i Dunja gotovo i da ne postoji. Ostajem samo ja.

Nikakvog reda u smrti nema!

Ostajem ja, plod nevjerovatne i velike ljubavi dvoje ljudi, mojih roditelja. Životna priča na dijelove ispričana, ali nikad u potpunosti.

Priča o jednom životu, čiji je cilj bio bezuslovna sreća, ali, naprotiv mnogo je češće bio nemilosrdan.

Poslijeratno Sarajevo, Drugi svjetski rat po redu, srele su se dvije duše u srednjoj medicinskoj školi, udahnuti vjetrom komunističkih ideja o pravednosti među ljudima i poneseni dahom ogromne ljubavi, sve dok pečat njihovog porijekla srpskog i jevrejskog nije izbezumio moju sefardsku baku Floriscijentu, kojoj takav spoj nije trebao pomaći hiljadugodišnje 'zidove' jevrejske Velike avlije (jevrejskog kraja u Sarajevu) u kojoj su preci prognanih španskih Jevreja strogo čuvali jevrejsko jezgro porodice Ovadija.

Baka Flora, više poznata po nadimku Buca, kojoj je *Dojche Kultur* bio osnovno obrazovanje, iako je Ladino bio jezik Sefarda koji se govorio u bakinoj kući, nakon dugih ratnih bjegova, italijanskih logora, skrivanja sa partizanskim brigadama po šumama, gladi, straha i ratnog bola, te konačnog vraćanja kući u Sarajevo, donosi sudbonosnu odluku. Izrael, obećana zemlja za sve Jevreje svijeta, a za baku Floru raj u kojoj njena voljena Erdonja/Donka neće prekinuti vjekovnu jevrejsku tradiciju.

Sićušna porodica Ovadija, roditelji i dvije sestre tako stižu u Izrael. Flora nađe svoj mir kada se mama udala za Jevreja iz Zagreba koji se isto skrasio u svetoj zemlji. Ali da li je moguće ugasiti žar ljubavi završetak?

Mozda jeste, ali u ovoj priči ne!

Nekih deset godina poslije, kada su i pisma puna ljubavnog bola, nakon prvih godina rastanka, odavno prestala stizati, jedna posjeta zavičajnom gradu ponovo zažari plamen ljubavi, a zar toliko snažan kao da se nikada nije ni ugasio.

Tada, Erdonja/ Donka, moja majka donosi ogromnu odluku koja će njenom srcu dati mir, a malu porodicu Ovadija ostaviti u potpunoj nevjerici, i baku Floru potpuno izbezumiti.

Ostavlja sve u Izraelu, vođena istinskom ljubavlju, dok ju je moj otac Dušan/Duško nestrpljivo čekao u maloj sobici bez kupatila, na trećem spratu u Titovoj ulici grada Sarajeva, u onoj Jugoslaviji i sa još nedovršenim diplomatskim radom.

I krene ta velika ljubav da se kotrlja u život.

Onu težinu početaka olakšava njihova zanesenost u osjećanja i sreća što su vratili točak života unazad. Rađa se prvi sin, ali sreću odnosi bolnička greška i pripremljena kolica za bebe ostaju prazna. Ubrzo potom zrakne opet osmijeh na licima zaljubljenih i mamin trbuh opet naraste.

Nemilosrdna sudbina sačeka na ćošku, i mama se oklizne i moj brat Dejan/Dejo prijevremeno rođena beba, klupče od 800 grama izbori se za dah u rasklamatanom Koševskom inkubatoru. Mama nije dala da ga proglaše nerođenim!

I tako krene Odiseja (možda tek sada shvatam zašto je Dejo volio tu pjesmu od Lea Martina) duga, preduga koja je udahнула dah života mom bratu.

Sve je na početku izgledalo kao da je najteže prošlo i napokon, ta neugašena ljubav rađa zdrav i sretan život. Tek u njegovoj trećoj godini strašno ime cerebralna paraliza otisne barku života u tamne i duboke vode. Vode, bolničke, duge i sive sa bezbrojnim operacijama, a svaki mali korak da lijeva noga dotakne zemlju je bio kao lansiranje raketa u kosmos.

Mama Donka, neustrašivi borac podigne Dejana na noge nakon mnogo godina, a on, lijepo nasmijano dječjačko lice i netaknuta duša, raste pod okriljem njene podrške i ljubavi, dok otac Duško čvrsto nosi na plećima svu tu težinu održavanja porodice, onako stoički i snažno.

Tu sam se negdje i ja rodila. Zdrava i prava. Rasli smo, ja i moj brat, skupa bez trunke razlike, nikada nisam osjetila da smo drugačiji ili da mu se pruža više nego meni. Svađe, ljubavi, zajednički porodični izleti sve ... kao da moj brat ustvari i nije bio bolestan od CP i kao da su mu noga i ruka, sa lijeve strana tijela bile prave i zdrave kao i moje. A nisu bile! Iako sa lijevom nogom koja je šepala a lijevom rukom koja se, skvrčena u laktu, nikad nije ispravila, moj hrabri brat na krilima naše mame, proletio je kroz osnovnu, srednju i čak osvojio nekoliko godina radnog staža.

Uvijek nasmijan, razbarušane crne kose, uvijek oslonjen na najsnažnija leđa mame Donke, imao je budućnost pred sobom. I mi smo bili brat i sestra sasvim obični, kao i svi!

Danas ja, kao majka, prosto se divim toj sposobnosti mojih roditelja koji su nam omogućili djetinstvo, naivno, toplo i puno ljubavi kao da ono strašno ime *cerebralna paraliza* nema baš nikakve veze sa sićušnom porodicom od četiri D.

Ali tu riječ *nemilosrdan/dna* ne znam da zamjenim sa nekom boljom!

Opet nas je pogodila čak i još nemilosrdnija nego prije.

Mama Donka, neustrašivi ratnik koja je pobijedila sve teške bitke: onu, za ljubav preko svijeta, uprkos drevnoj tradiciji, onu za rađanje i uzdizanje sina uprkos svim teskoćama, onu za pomoć ljudima oko sebe, znali su je po dobroti i neugasivoj želji da pomogne uprkos svim svojim obavezama, onu za mene, da u svim tim bučnim i dubokim vodama nikad ne potonem...

Nemilosrdna bolest, rak joj je ime, se uvukla bez imalo saosjećanja i porazila je mog borca-mamu posljednji put. Za samo jednu kratku godinu, ona je nestala! Ocu Dušku je, onim posljednjim dahom u bolničkom krevetu kad su nas doveli da se oprostimo od nje, rekla: čuvaj djecu, bratu Deji budi jak, a meni ne popuštaj u školi.

Čitav nas život, nakon što nas je napustila, se skupio u te njene zadnje riječi!

Prošla je godina neizdrživog bola koji je moj otac topio u alkoholu, moj brat u plaču, a ja u bježanju iz kuće. Čuvaj djecu je odjekivalo u glavi mog oca što mu je dalo snagu da stane na noge i čuva i sačuva svoju djecu. Onoliko koliko mu je ona "*nemilosrdna*" dala!

Ja nisam popustila u školi, a otac Duško je uzeo mamin ratni mač kako bi nastavio borbu za nas, za Dejana. I Dejo je bio jak! Tata D mu je dao sve što je mogao, pomogao da uči i završi škole i našao mu posao.

Moj brat i dalje nasmijana i dobra duša, ne više dječaćka, već sa velikom kovrdžavom crnom kosom i bradom. Naše burne vode su poprimile kratki smiraj, kao da su zastale u malom rukavcu punom zelenih lokvanja. Ali *nemilosrdna* nema mira, čeka uvijek skrivena negdje, neprimjetna, kao neka otrovna zmija koja vrijeba svoj plijen, skrivena i nevidljiva.

Nedostaje nam majka, svima, ali mom bratu, krhkom i zanavijek vezanom pupčanom vrpcom za nju, ta praznina se nije dala ničim popuniti. Nije mogao da ispuni maminu posljednju želju da bude jak. Iako se trudio svom snagom. Vremenom je polako nestajao, kao da je pokušavao da je pronađe i vrati je u njegov život. Samo je on znao, da bez nje, ona budućnost koja mu se nekad pojavila ozarena nikad se neće ostvariti. Mama Donka nije dovršila Odiseju moga brata, i planovi ostaše nedovršeni, te umjesto njih praznina se proširila do te veličine, da nova *nemilosrdna*, po imenu paranoja, zaprijetiše našem mirnom, malom rukavcu.

Moj brat Dejo i on ponovo ratnik, a mi majušna vojska uz njega, suočavamo se i ratujemo sa mračnim dijagnozama, ljekarima, ljekovima, terapijama, bolnicama i tek ponekad neku manju bitku dobijemo ali

"nemilosrdna" ne miruje. Jača je od njega, a i od nas!

Tata i ja, i Hajra koja nam se pridružila u međuvremenu, pokušavamo sve da bi zaustavili plamenove bolesti koja mog brata sve više i više vuče u nedostižne tmine.

Ali stiže 1992. godina, nemilosrdnija od svih: izgoni nas, rastavi nas i sitna porodica od preostalih tri D (i jedne drage H) potone u još dublje i silovite okeanske vode.

A Okean, nas dva D donosi u Izrael, a drugi D i H ostaju da brane kućište. Ali od koga i čime? Nisu ga odbranili, bježe u potpunu neizvjesnost, a naš dom nestaje. Njihovi rodni listovi su bila najgora kombinacija u onom besmislenom ratu. Tata Srbin, a Hajra, naša dobra maćeha, Muslimanka - naravno oboje pravedni Jugosloveni, vrijednost totalno zagubljena u toj proketoj 1992. godini. Tačnije, *nemilosrdnoj '92*-drugoj.

I opet počinje Odiseja, moja i Dejina, tatina i Hajrina.

Mi u vojni cargo avion, bez sjedišta, ostavimo uplakane tatu i Hajru na autobuskoj stanici, dok je i nebo plakalo aprilsku sarajevsku bezmirisnu kišu.

Preko Beograda, Budimpešte sjećam se kako mi je lice gorilo od neizvjesnosti i straha, stigismo 29.4.1992. u Izrael, u dva ujutro nas sačeka topli vjetar iz Sahare i dva mala lica, tetka Perla, mamina sestra i čika Mojse, njen muž, ispred staklenih vrata emigracionog centra.

Svo to putešestvije do *Obećane zemlje* je trajalo gotovo mjesec dana, a moj Dejo, čvrst i tih, se držao kao da ga se ništa ne dotiče. Ja, tek uzela dvadeset četvrtu, nepovezana i kao neka slijepa, idem gdje mi kažu i brinem o svemu i svima. Gdje ćemo? Kako ću sama u dalekoj zemlji i sa bolesnim bratom? Gdje su D i H? Da li su živi?

Sklopčana na žičanom krevetu iz kibuca, prespavam umor, a budi me još veći. Moj Dejo nije mogao više....naprosto se otkinuo od nove stvarnosti i potpuno se pogubio. Prvi dan u zemlji iz koje je moja majka otišla zbog ljubavi, ja provedoh u bolnici, na odjeljenu za duševne bolesti, držeći Deju za ruku. I tako sljedećih 20 dana.

Izrael u emigracionim centru, nekoliko dragih ljudi istih sudbina, gubljenje veze sa tatom, a moj Dejo malo smireniji ali sve više u nekim samo njemu znanim visinama i dubinama. Ona "*nemilosrdna*" je sa mnom na nekoliko bojnih mjesta - cima me, trga, a ja sa mojim smješnim oružjem (one pune 24 godine) pokušavam da joj uzvratim. Držim glavu iznad vode!

Odiseja D i H otpočinje tamo, bijeg mojih nesvrstanih Jugoslovena, iz Sarajeva, preko Zenice pa sve do Srbije...sve to traje godinama. Izbjeglice, bez krova nad glavom i hljeba u rukama...ja preko okeana počinjem da radim...kako bi svi D i jedna H mogli preživjeti.

Moj D u Izraelu dubi svoje okeana i odmiče se i od mene i od obale. I svi mi živimo za dan kad će rat da prestane i kada ćemo svi nazad kući, da nastavimo ono što nam preko noći nestade. Čitav jedan život!

Ali ne, *nemilosrdna* brani svoje ime do zadnje kapi! Rat traje i traje... A mi, rasuti i smrvljeni živimo...ne može drugačije! Ja se nekako još nadam, odbijam učiti hebrejski i koliko se trudila ne mogu dokučiti mog D, izmiče mi pod rukama i sve je dalje između mnogobrojnih hospitalizacija. Dok se na kraju iz posljednje više i ne vrati, meni u emigracioni centar.

Moji D i H u Srbiji podstanare i preživljavaju tek na samoj granici bijede i nesreće, moja pomoć nedovoljna. Trudim se da svi D i ona draga H, ipak održe glave iznad vode, tek da *nemilosrdnoj* pokažemo kako i mi imamo konje za bitku!

Mnogo se toga još zbiva a ova priča je premala sa sve njih. Niko od sićušne porodice se nije vratio u Sarajevo. D i mila H ostadoše u Bečeju...a mi u *Svetoj zemlji*.

Ja se udajem za Izraelca, Jevreja, ljubav mog života, i time zatvorih krug mojoj baki Flori/Floriscijenti koja nije sačekala da to doživi. A bila bi srećna!

Prođoše godine u kojima smo se uspjeli odaljiti od *nemilosrdne*... Rodim divnu djecu koja obasjaju i mene i tatu D i milu H. Život! Pun ljubavi, teškoća, radosti i tuge...život...pravi i dobar!

Ali ne potpun...jer Moj Dejo ostade negdje zaustavljen u dahu i u snu! Bila sam uz njega i sa njim, sve ove godine, ali ne znam koliko je on bio tu, u ovom svijetu. Povukao se u neki potpuno i samo njegov svijet, a ja nikad nisam uspjela da mu se približim. Nekad bi mi spomenuo neka imena i rekao bi da su to njegovi drugovi, lica iz njegovog svijeta. Nekad bi se dugo smijao, bez nekog razloga. Godine brige i ljubavi za njega, ali nisam mogla da mu dam njegov život. Njega je "*nemilosrdna*" potpuno osvojila, a on digao ruke od borbe protiv nje! Pomislim, često, šta sam još mogla uraditi mom D?!

Često me rastuži osjećaj krivice, ja sam preživjela sve *nemilosrdne* (čak i moju bolest) i podigla porodicu, svoj život a on....

Ne znam šta sam još mogla pružiti mom D, ali sada kada je postao maslina u maloj šumici u Izraelu, možda negdje pronađe mamu D, i tatu D i onu milu H koji, već odavno, oru nebeske njive iznad Sarajeva i Vojvodine. I biće malo srećan!

A ova priča, da bi bila potpuna, mora pronaći knjigu da se smjesti u nju, kao u svoju kuću.

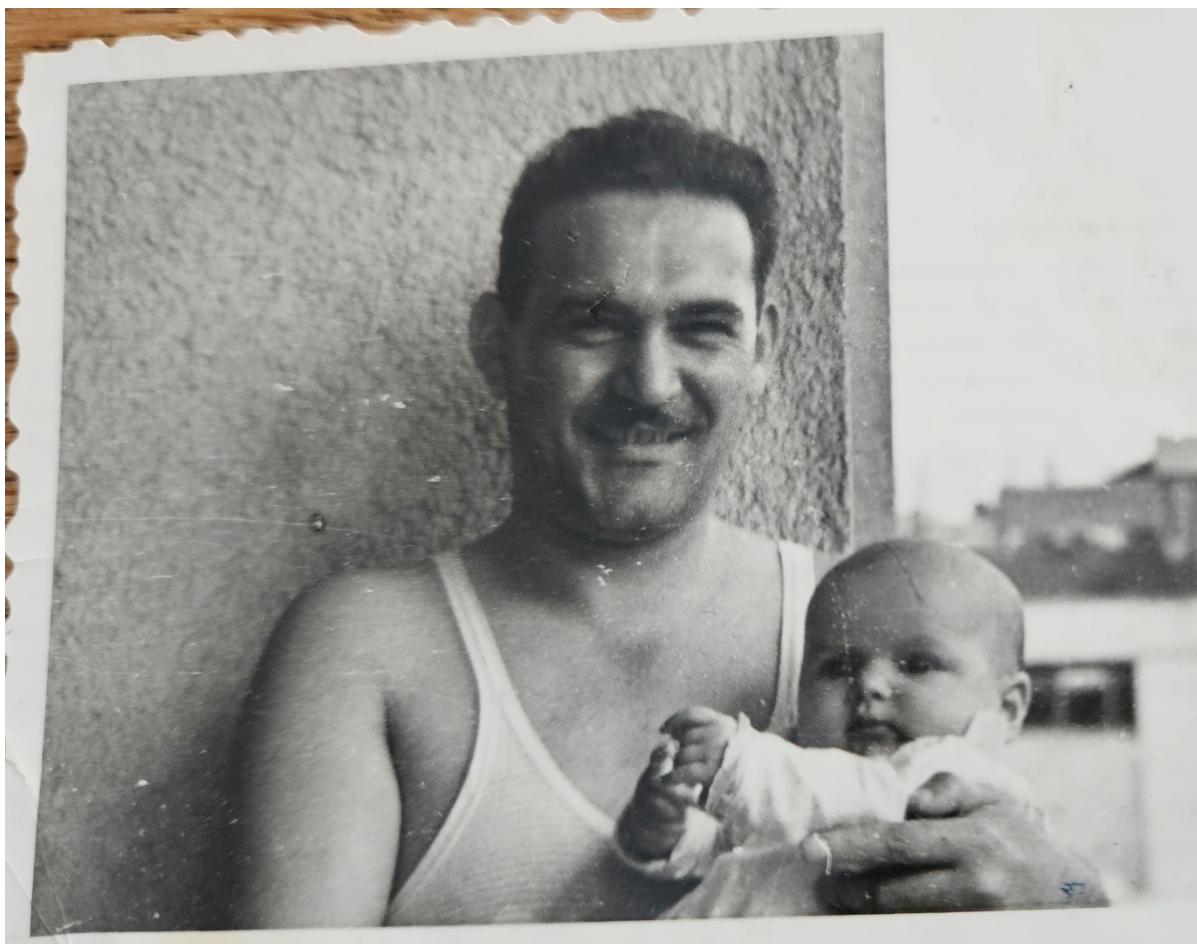
Tata Dušan, mama Donka... i ja

Mama Donka, dadilja Ruža, Dejan-Dejo i ja

Brat Dejan i ja

Tata Dušan i ja

Mama i Dejo